

Hitlers raseteori avgjørende for angrepet på Norge?

104240

Av Nils Morten Udgaard

Utallige historiske studier og 36 år etter 9. april vet vi ennå ikke hvorfor Hitler egentlig «tente» på idéen om å angripe og okkupere Norge — slik led en av hovedkonklusjonene på det internasjonale historiker-symposiet i Oslo denne uken. Men en av de tyske deltagerne, professor Hans-Dietrich Loock fra Berlin, lanserte en ny og vel-dokumentert teori: Det var Hitlers germanske rase-teorier, og ikke klassiske strategiske og diplomatiske overveielser, som vakte Hitlers interesse for tanken om å innlemme nordmennene i det stor-germanske rike. Og med en formulering som må få det til å gå kaldt nedover ryggen på nordmenn også i dag, konkluderte han med at disse planene — som også omfattet et stor-germansk SS-politi — var «motstykket til utryddelsen av jødene».

En rekke av symposie-deltagerne understreket at på tross av de tonnevis med dokumenter som Hitler-regimet etterlot seg, sitter vi igjen med et uhyre tynt materiale om hva som i virkeligheten avgjorde beslutningen på topp-nivå i Berlin. I et demokrati må statsmenn argumentere for sine standpunkter, og i det minste fremføre de fleste grunner for at en avgjørelse fattes — og mye av dette nedfeller seg i dokumenter for ettertidens historikere. Ikke slik i et diktatur som det nazistiske: Der var det Hitlers personlige tanker, stemninger og fordommer som var avgjørende, og de ble sjelden festet systematisk til papiret. I stedet sitter vi igjen med berg av dokumenter etter eksperter og teknikerne, som utarbeidet et utall av planer og alternativer. Men Hitler handlet intuitivt, og han var alene om å ha en global visjon, fremholdt den unge franske historikeren Francois Kersaudy.

Det er velkjent at storadmiral Erich Raeder var den som først og sterkest ivret for en aksjon mot Norge: Han trengte baser for at marinen og han selv skulle kunne spille en hovedrolle i krigføring. Hitler viste imidlertid knapt noen in-

teresse høsten 1939, og selv blant marine-offiserene var motstanden sterk. Omslaget kommer etter Quislings to møter med Hitler i Berlin i desember samme år. For Hitler var Quisling dengang en betydningsløs figur, og det er Raeder og nazipartiets ideologisk orienterte utenrikspolitikere som klarer å bringe de to sammen. Det første møte ble holdt den 14. desember klokken 15.00 og samme dag gir Hitler hærens overkommando ordre om å la «en liten stab utføre en studie av hvordan erobringen av Norge kan gjennomføres». Fire dager senere mottar Hitler Quisling påny, og da snakker han allerede om at han er beredt til å sende tropper til Norge.

Hva er det som i løpet av disse få dagene har fått Hitler til å «tente» på idéen om å innlede krigen nettopp med en aksjon mot Norge? Ikke personen Quisling, mener Loock, men det at en slik aksjon fant gjenklang i Hitlers ideologiske tankeverden — elementer av en spesi- fikk nazistisk utenrikspolitikk harmonerte her med tradisjonell militær tankegang. En avgjørende faktor kan ha vært at Quisling bragte med seg til møtet med Hitler et skrift om den verdenshistoriske betydning av et «forbund av germanske folk», her fant Hitler ideologiske assosiasjoner som traff selve kjernen i hans visjon, understreker Loock. Og Raeder visste å utnytte Hitlers tendens til å tenke utenom de vanlige militære og diplomatiske baner.

Med tilknytning til «Weserübung» — felttoget mot Norge — kom Hitler også med flere ideologisk fargede uttalelser, påviser Loock. Den 9. april 1940 erklærte han overfor en liten gruppe av sine nærmeste medarbeidere at «Det stor-germanske rike vil oppstå fra idag av».

Ble Adolf Hitlers forferdelige rasesyn utløsende faktor for angrepet mot Norge?

På Hitlers fødselsdag elleve dager senere ble det gitt ordre om å etablere SS-avdelingen «Nordland», hvor nordmenn, dansker og svensker skulle tjenestogjøre side om side med tyskere — en virkeliggjørelse av SS-sjefen Heinrich Himmlers idé fra 1938 om å trekke «ikke-tyske germanere» inn i et rasemessig «rent» SS-politi. Himmler var rase-ideologen som satte i gang henrettelsene av jøder og polakker. Sammen med rase-eliten fra Tyskland skulle de ikke-tyske germaneres rase-elite utgjøre kjernen i «Det stor-tyske Verdensrike». Først senere ble skandinaverne i «Nordland» satt inn som kanonføde i kampen mot Sovjet-Unionen. Manipulasjonene med Quisling i Oslo den 9. april ble

gjennomført av Hitler og nazipartiets utenrikspolitikere, på tvers av utenriksdepartementet og de militære, og peker også mot den ideologiske betydning som Hitler tillot aksjonen mot Norge.

Loock, som trekker frem hva han kaller «ideologisk-dynamiske elementer i den nazistiske utenrikspolitikk», mener imidlertid ikke at én faktor alene forklarer hele Norgesfelttoget. Han fremholder at Hitler følte behov for handling, og for å styrke sin autoritet overfor de militære — Readers plan gav ham et slikt handlingssalternativ. Men hos Reader selv var det mer tradisjonelle hensyn som dominerte: Behovet for marine-baser, sikring av interesser (Narvik-malmen fra

Sverige), mistenksomhet overfor Sovjet-Unionen.

Selv om Reader ofte brukte som argument at britene kunne komme først til Norge, var dette i virkeligheten et påskudd for å fremme hans egne planer. Slik professor Magne Skodvin allerede har påvist, fant det ikke sted noe tysk-britisk «kappløp» om Norge — begge parter hadde sine egne mål og sine egne planer, som de utviklet uavhengig av hverandre. Også Loock slutter opp om dette. De seiglivde mytene om at Norge ble invadert fordi landet ikke var nøytralt nok, eller fordi femte-kolonister hadde vært på arbejde, ble likeledes tatt opp og avvist på symposiet.

Flere av de nordiske deltagerne trakk frem mangelen på selv små tilløp til militært og diplomatisk samarbeide mellom de nordiske landene foran krigsutbruddet — det var en «dialog mellom døvtomme». Den norske historikeren, dr. philos. Olav Riste, fant årsaken i den småstats-ideologien som dominerte i disse årene, og i selve nøytralitetsbegrepet som avviste enhver form for militært samarbeide, også mellom små, nøytrale stater.

Til symposiet hadde russerne sendt sjefen for forsvarsdepartementets institutt for militærhistorie, generaløyntant Pavel Sjilin. Han opptrådte med et ideologisk farget rapport som forsvarte Stalins politikk, siterte hans håndlangere Andrej Sjdanov, unnløt å nevne både delingen av Polen og vinterkrigen mot Finland, og sluttet med et Bresnev-sitat fra partikonferansen i februar år. Symposiets tema, «Stormaktene og de nordiske land 1939–40» ble knapt berørt. Og professor John Sannes måtte rykke ut med korreksjoner av flere sitatfus.

Flertallet av de kapitalistiske lands statsmenn og politikere sympatiserte åpenlyst med fascistregimene i Tyskland og Italia før krigen, skrev Sjilin i sin rapport og støttet seg til en artikkel av professor Arne Ordning. Jeg har sjekket denne kilden og vil gjerne gjøre oppmerksom på — av hensyn til Ordning minne — at hanskrivert at enkelte kretser i Norge viste en betinget sympati for disse fascistregimene. Det er noe ganske annet, sa Sannes. En tysk historiker pekte på at de tyske jagerne ved Narvik 9. april fikk drivstoff fra et tysk forsyningskip som kom fra Murmansk-området — hvor Stalin hadde stillet en base til disposisjon for Hitler.